

КРИТЕРІЙ 10. НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ ДОСЛІДЖЕННЯ:

1. Зміст освітньо-наукової (освітньо-творчої) програми забезпечує повноцінну підготовку аспірантів (ад'юнктів) до розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності за відповідною спеціальністю (спеціальностями) та/або галуззю знань (галуззями знань), володіння методологією наукової та педагогічної діяльності

ОНП «Агрономія» забезпечує комплексну підготовку докторів філософії, поєднуючи науково-дослідну, інноваційну та педагогічну складові. Здобувачі опановують методологію досліджень, цифрове моделювання, сучасні статистичні методи аналізу та академічне письмо. Особлива увага приділяється академічній доброчесності та використанню інформаційно комунікаційних технологій у науковій діяльності.

Взірцевою складовою програми є блок фахової підготовки, що забезпечується обов'язковими актуальними для сьогодення освітніми компонентами професійного спрямування (ОК 8–13), які відповідають сучасним потребам агропромислового виробництва та мають важливе значення для формування дослідницьких компетентностей здобувачів. Зміст програми демонструє чітку кореляцію з багатовекторними науковими напрямами кафедр, тематикою науково-дослідних робіт університету (<https://surli.cc/bpmpul>, <https://surli.li/ubrsih>) і імплементацією. Цілей сталого розвитку ООН до 2030 року (резолюція №70/1) та їх імплементації в Україні (Указ Президента №722/2019).

Важливим елементом реалізації програми є багаторічна співпраця (понад 10 років) з міжнародними представниками аграрного бізнесу, зокрема з трансконтинентальною компанією ТОВ «Байер», (<https://surli.li/zifriy>), що є взірцевим показником ефективної інтеграції освітнього процесу з практикою світового агропромисловництва. До виконання наукових завдань у межах даної співпраці були залучені здобувачі програми: Віка Білокінь, Сергій Бутенко, Ангеліна Дудка, Тетяна Кубрак (<https://surli.cc/tfytcu>).

Педагогічні компетентності здобувачів формуються через обов'язкові освітні компоненти ОК 7 «Вступ до викладання та навчання» та ОК 14 «Педагогічна практика», які забезпечують формування навичок планування освітніх компонентів, застосування сучасних методик викладання, організації навчальних занять і оцінювання результатів навчання. Проведення педагогічної практики регламентується відповідним Положенням СНАУ (<https://surli.li/hjmypt>).

Наукова складова підготовки реалізується через індивідуальний навчальний план здобувача та систематичну атестацію результатів наукових досліджень на засіданнях кафедр, що забезпечує послідовне формування дослідницьких компетентностей і досягнення програмних результатів навчання в межах ОНП (<https://surli.li/pdkpnd>; <https://surli.lu/szswdt>; <https://surli.li/rndbum>).

Сильною складовою реалізації програми є регулярна участь у днях поля, круглих столах, наукових семінарах і наукових читаннях, які систематично організовуються на кафедрах, які залучені до ОНП (<https://surli.li/vfwvoa>, <https://surli.li/cvctvc>; (<https://surli.li/foqujy> , <https://surli.li/pdkpnd> ; <https://surli.lu/szswdt>; <https://surli.li/rndbum>., <https://surli.cc/pitwmb>, <https://surli.cc/ukqypy> , <https://surli.cc/khkoos>, <https://surli.cc/qhgrie>).

Взірцевою практикою є залучення аспірантів до важливих грантових проєктів, зокрема по Відновленню біорізноманіття: «Відновлення та ремедіація ґрунтів, пошкоджених військовими діями» «Post-warm monitoring of urbanised ecosystems and phytoremediation in the North-Eastern Forest-Steppe zone of Ukraine» за підтримки Чеський університет природничих наук у Празі (2025–2026) та інші (<https://surli.cc/rwwibz>, <https://surli.cc/rrvhmu>).

2. Наукова (освітньо-творча) діяльність аспірантів (ад'юнктів) відповідає напряму досліджень (творчості) наукових (творчих) керівників

Відповідність наукової діяльності здобувачів освітньо-наукової програми «Агрономія» напрямом досліджень їхніх наукових керівників забезпечується на всіх етапах від формування, обговорення та затвердження тем дисертацій, а також у процесі подальшого наукового супроводу. Темі дисертаційних досліджень аспірантів формуються відповідно до пріоритетних напрямів і тематик науково-дослідних робіт Сумського НАУ (<https://snau.edu.ua/science/ndch/tematichni-naukovi-doslidzhennja/>) та наукових напрямів кафедр факультету (<https://agro.snau.edu.ua/naukova-robota/>). Після цього вони проходять обговорення і затвердження на засіданнях кафедр та Вченої ради факультету з подальшим погодженням Науково-координаційною радою та Вченою радою університету.

Під час призначення наукового керівника враховується відповідність його наукової спеціалізації тематиці дисертаційного дослідження, що підтверджується публікаціями за відповідним напрямом, участю у наукових проектах, досвідом наукового керівництва, а також наявністю профілю та видимості результатів наукової діяльності у наукометричних базах. Підтвердженням такої відповідності та синергізму є спільні наукові публікації здобувачів і наукових керівників, апробація результатів дисертаційних досліджень на наукових конференціях та у фахових виданнях, що відповідає вимогам підготовки докторів філософії. Чітким індикатором є високий рівень наукової продуктивності: протягом 2024–2025 років здобувачами ОНП опубліковано 75 наукових статей у виданнях, індексованих у наукометричних базах Scopus та Web of Science, а також отримано 5 авторських свідоцтв і патентів за результатами наукових розробок.

Інформація про наукові журнали та публікаційну активність розміщена на відповідних ресурсах СНАУ (<https://surl.li/nzxwqcj>, <https://repo.snau.edu.ua/>, <https://surl.li/ucqlat>).

Таким чином, тематика дисертаційних досліджень аспірантів є релевантною до напрямів наукової діяльності їхніх керівників і наукових шкіл кафедр, що забезпечує якісний науковий супровід підготовки здобувачів у межах реалізації освітньо-наукової програми.

3. Заклад вищої освіти здатний сформувати разові спеціалізовані вчені ради (разові спеціалізовані ради з присудження ступеня доктора мистецтва) для атестації аспірантів (ад'юнктів), які навчаються на відповідній освітній програмі.

Сумський НАУ демонструє високу спроможність та взірцеву результативність у реалізації процедур атестації докторів філософії за ОНП «Агрономія». Університет володіє потужним кадровим ресурсом (зокрема, доктори наук Власенко В.А., Мельник А.В., Троценко В.І., Міщенко Ю.Г.), що забезпечує фахове формування разових спеціалізованих вчених рад. Публічність та прозорість процесу підтверджена повним оприлюдненням відомостей про контингент, теми досліджень та матеріали захистів на офіційному сайті СНАУ (<https://surl.li/ucqlat>; <https://surl.li/imcrqq>). Варто відмітити, системність цієї роботи доводиться успішною діяльністю понад 20 разових рад (<https://surl.li/hmzywu>) протягом 2022–2025 рр. без жодного факту порушення процедур чи відмови у визнанні дипломів, що свідчить про сталу практику дотримання високих стандартів академічної якості. ЕГ на основі отриманої інформації з фокус групами може зробити висновок, що в Університеті, існує практика попереднього підбору можливого контингенту для разових спецрад в межах реалізації ОНП «Агрономія».

4 Заклад вищої освіти організаційно та матеріально забезпечує можливості для виконання наукових досліджень (творчих проєктів) і апробації їх результатів відповідно до тематики аспірантів (ад'юнктів) (проведення регулярних конференцій, семінарів, колоквиумів, концертів, спектаклів, майстер-класів, персональних виставок, публічних виступів, надання доступу до використання лабораторій, обладнання, інформаційних та обчислювальних ресурсів тощо)

Матеріально-технічна та інформаційна база Університету повністю забезпечує потреби аспірантів для реалізації їхніх індивідуальних планів наукової роботи. Експертною групою встановлено, що дослідницька інфраструктура СНАУ включає як спеціалізовані кафедральні підрозділи, так і центри колективного користування. Зокрема,

здобувачі мають вільний доступ до лабораторії ПЛР-аналізу (проект Erasmus+ KA2), лабораторій екологічного землеробства, агрохімії, ґрунтознавства та фітопатології (<https://surl.li/mxzten>; <https://surl.li/pzyygm>). Важливим елементом експериментальної бази є Центр колективного користування науковим обладнанням (<https://surl.li/cc/gnruei>) та Центр точного землеробства, що дозволяють проводити високоточні фізико-хімічні та біохімічні дослідження. На кожній кафедрі є аспрантські наукові Польові досліди реалізуються на базі Навчально-наукового виробничого комплексу (Дослідне поле) (<https://agro.snau.edu.ua/doslidne-pole/>), де також застосовується мобільна метеостанція для моніторингу агрокліматичних умов.

Інформаційне забезпечення освітнього процесу базується на ресурсах Наукової бібліотеки СНАУ (<https://library.snau.edu.ua/>), що надає доступ до електронних каталогів та інституційного репозиторію (<https://surl.lu/mnkxjf>, <https://surl.li/kztqzw>; <https://repo.snau.edu.ua/>). Аспіранти забезпечені повністю облаштованими робочими місцями (стіл, кресло) та безкоштовним доступом до інтернет мережі, міжнародних наукометричних баз Scopus та Web of Science, що є критично важливим для аналізу світового наукового досвіду. Навчальні аудиторії обладнані мультимедійною технікою та інтерактивними дошками, що сприяє якісній презентації результатів досліджень під час семінарів та засідань кафедр.

Організаційна та фінансова підтримка наукової діяльності має системний характер. Університет покриває витрати на реактиви та витратні матеріали згідно із заявками наукових керівників. Додаткові можливості для фінансування експериментів відкриває участь аспірантів (зокрема Кубрак Т.М. та Червоної В.О. ін.) у госпдоговірних тематиках із бізнес-партнерами, такими як ТОВ «Байер», а також співпраця з установами НААН (зокрема ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії»).

Результати досліджень проходять регулярну апробацію на базі щорічних наукових заходів, серед яких міжнародні конференції «Гончарівські читання» <https://surl.lu/bapwnx>; <https://surl.li/dqcnfl> та дві конференції студентів та аспірантів. Здобувачі мають змогу на безоплатній основі оприлюднювати свої праці у фаховому виданні «Вісник СНАУ» (<https://snaubulletin.com.ua/index.php/ab>) (категорія «Б»). Аналіз публікаційної активності, наданий гарантом, підтверджує наявність статей аспірантів у провідних українських та закордонних виданнях, що свідчить про ефективне використання наявної ресурсної бази.

5. Заклад вищої освіти забезпечує можливості для залучення аспірантів (ад'юнктів) до міжнародної академічної спільноти за спеціальністю, зокрема через виступи на конференціях, публікації, концерти, спектаклі, майстер-класи, персональні виставки, публічні виступи, участь у спільних дослідницьких (творчих мистецьких) проєктах тощо

В університеті створена цілісна система інтеграції аспірантів у світовий науковий простір. Прозорість процесів гарантується Положенням про реалізацію права на академічну мобільність (<https://surl.li/tuyhxe>), а фаховий супровід здійснює відділ міжнародних зв'язків СНАУ (<https://surl.li/cc/mtjaue>). Це свідчить про те, що мобільність не є випадковою, а є частиною стратегії розвитку ОНП. Аспіранти даної ОНП використовують широкий спектр інструментів, що виходять за межі стандартних програм навчання. Це і грантові та стипендіальні програми DAAD (<https://surl.li/gddjfe>) та Study Tours to Poland (<https://studytours.pl/uk/>), а також використання віртуальних мобільностей та мікрогрантів (<https://surl.li/batqpn>), що дозволяє інтегруватися в спільноту навіть за умов обмежень на виїзд. Університет має пряму співпрацю з провідними аграрними закладами Європи, зокрема з Czech University of Life Sciences Prague (<https://surl.li/uybygg>) та іншими партнерами (<https://surl.lu/ioxwjx>). Позитивно практикою є визнання результатів навчання за межами університету через міжнародну неформальну освіту та сертифіковані програми (<https://surl.li/onhqex>), що інтегровані в індивідуальні траєкторії аспірантів. Варто також відмітити, що наукова робота аспірантів має прикладний міжнародний характер. Дослідження проводяться в межах міжнародних тематик і договорів

(<https://surl.lu/mmhfvf>) у партнерстві з організаціями світового рівня, такими як The HALO Trust (гуманітарне розмінування та відновлення земель) – <https://surl.li/zqifrq>, ТОВ «Байер» (інновації в агровиробництві) – <https://surl.lu/cpysax>. Всі міжнародні наукові публікації зазначено в анкетах аспірантів розміщених на сайті <https://agro.snau.edu.ua/aspirantura/storinka-zdobuvacha/>). На фокус-групах зі здобувачами залучення до міжнародної спільноти через участь в дослідницьких проектах та публікаціях було підтверджено. Отже, ОНП «Агрономія» демонструє не лише наявність інфраструктури, а й кращі практики реального залучення молодих вчених до розв'язання глобальних проблем у співпраці з топовими міжнародними партнерами, що має чітке документальне підтвердження та апробацію у вигляді спільних публікацій.

6. Наявна практика участі наукових (творчих) керівників аспірантів (ад'юнктів) у дослідницьких (творчих мистецьких) проектах, результати яких регулярно публікуються, презентуються та/або практично впроваджуються

Дослідницька діяльність за ОНП «Агрономія» системно інтегрована у світовий науковий простір через розгалужену мережу міжнародних проектів, що фінансуються як державним бюджетом (за результатами перемог у конкурсах МОН: <https://surl.cc/qfchhp>), так і міжнародними донорами (<https://surl.li/eknlgc>; <https://surl.li/kpoear>). Синхронізація з європейським освітнім простором шляхом реалізації проекту Erasmus+ Jean Monnet «ORGANIC-EU» (№101127349) (<https://projects.snau.edu.ua/organic-eu/>) наукові керівники ОНП модернізують зміст підготовки PhD відповідно до Пріоритетного плану дій ЄС щодо органічного землеробства. Проект «Ag-Lab» (<https://surl.lt/chmxak>) забезпечує впровадження кращих європейських практик лабораторних досліджень у дисертаційні роботи здобувачів. Співпраця з Royal Agricultural University (UK) у межах проекту щодо оцінки шкоди агросистемам від воєнних дій (<https://surl.li/cc/jtjcsv>) та партнерство з Литвою щодо подолання наслідків екоциду (<https://surl.li/jkpvpi>) дозволяють аспірантам працювати над унікальними кейсами, що мають глобальне значення. Багаторічне партнерство з Czech University of Life Sciences Prague (<https://surl.li/xzrhbj>) та University of Applied Sciences Weihenstephan-Triesdorf забезпечує аспірантам доступ до передових методик аналізу даних та міжнародного наукового консультування.

Синергія з агробізнесом дозволяє практично впроваджувати розробки, що підтверджується грантовою підтримкою від ТОВ «Байер» (<https://surl.li/zifriy>) та спільними екологічними ініціативами з чеськими партнерами (проект №7/2024/U5: <https://surl.lu/hhmmjp>).

Результати міжнародної діяльності проходять системну апробацію (наприклад <https://surl.li/uikfuu>; <https://surl.li/hivdsr>), що забезпечує високу якість публікацій здобувачів у виданнях, індексованих у Scopus/WoS.

7. Заклад вищої освіти забезпечує дотримання академічної доброчесності у професійній діяльності наукових (творчих) керівників та аспірантів (ад'юнктів), зокрема вживає заходів для унеможливлення здійснення наукового (творчого) керівництва особами, які вчинили порушення академічної доброчесності

У Сумському НАУ сформовано стійку систему забезпечення академічної доброчесності, що відповідає найвищим стандартам якості та прозорості. Фундаментом цієї системи є чітка нормативна база, яка повністю корелюється зі ст. 42 Закону України «Про освіту» та реалізується через Кодекс академічної етики та академічної доброчесності СНАУ (<https://surl.lt/cjeiva>). На рівні ОНП «Агрономія» забезпечується нульова толерантність до плагіату та наукових фальсифікацій завдяки багаторівневому контролю. Процедурну прозорість гарантує Положення про порядок перевірки академічних та наукових текстів на унікальність (<https://surl.cc/acldmz>), яке встановлює обов'язковість технічної перевірки дисертаційних робіт та наукових публікацій перед їх оприлюдненням.

Ефективність системи підтверджується діяльністю Комісії з академічної етики, склад якої регулярно оновлюється згідно з наказами університету (<https://surl.li/dgfpq>), що

забезпечує незалежність та об'єктивність розгляду будь-яких етичних питань. Проте ключовою перевагою СНАУ є превентивна діяльність та формування свідомої академічної спільноти. Через спеціалізований ресурс «Академічна доброчесність» (<https://surl.li/gkxlcu>) аспіранти та наукові керівники мають постійний доступ до методичної підтримки. Система просвітницьких заходів, таких як «Тижні академічної доброчесності», відкриті лекції та семінари (<https://surl.cc/cyivfl>; <https://surl.li/mochsk>; <https://surl.li/mzhebuk>), перетворює формальні вимоги на внутрішні цінності дослідників, що було підтверджено на фокус-групах.

Окремим механізмом забезпечення якості ОНП є унеможливлення наукового керівництва особами, які вчинили порушення академічної доброчесності. Норми поведінки та відповідальність наукових керівників чітко визначені Кодексом академічної етики (<https://surl.li/mhgliu>). Інституційний контроль здійснює Комісія з академічної етики, склад якої затверджено наказом ректора (<https://surl.cc/pwxrbi>). Процедурно закріплено, що у разі підтвердження факту порушення Вчена рада СНАУ негайно ухвалює рішення про припинення участі такої особи в науковому керівництві та заміну керівника. Протягом реалізації ОНП «Агрономія» жодних фактів порушень серед наукових керівників не зафіксовано, що свідчить про високий рівень кадрового відбору та дієвість превентивних заходів. Завдяки поєднанню сучасних технологічних інструментів перевірки, дієвих інституційних механізмів (Комісія з етики) та активної освітньої роботи, ОНП «Агрономія» демонструє кращу практику запобігання порушенням, де дотримання етичних норм є невід'ємною частиною професійної підготовки майбутніх докторів філософії. Такий комплексний підхід виходить за межі базових вимог і свідчить про високу репутаційну відповідальність закладу та розвинену культуру академічної чесності.

Загальний аналіз щодо Критерію 10:

Висновок щодо відповідності критерію. Позитивні практики за критерієм

Освітньо-наукова програма «Агрономія» Сумського національного аграрного університету забезпечує ефективну реалізацію принципу «навчання через дослідження», що проявляється у тісній інтеграції освітнього процесу з науковою діяльністю кафедр, міжнародними дослідницькими проектами та прикладними завданнями аграрного виробництва. Зміст програми спрямований на формування у здобувачів здатності розв'язувати складні наукові та прикладні проблеми агрономії на основі сучасної методології досліджень, використання цифрових інструментів аналізу даних та дотримання принципів академічної доброчесності.

Тематика дисертаційних досліджень аспірантів узгоджується з науковими напрямами їхніх керівників та науковими школами кафедр, що забезпечує якісний науковий супровід. Результативність дослідницької діяльності здобувачів підтверджується активною публікаційною діяльністю у міжнародних і національних наукових виданнях, участю у конференціях, а також залученням до виконання госпдоговірних та міжнародних наукових проєктів. Зокрема, аспіранти програми беруть участь у спільних дослідженнях, результати яких публікуються у журналах, індексованих у міжнародних наукометричних базах даних, а також апробуються на міжнародних наукових форумах.

СНАУ має достатній кадровий потенціал і розвинену дослідницьку інфраструктуру для підготовки докторів філософії. Аспіранти мають доступ до сучасних лабораторій, центрів колективного користування обладнанням, навчально-наукового виробничого комплексу та дослідного поля, що забезпечує проведення повноцінних експериментальних досліджень.

Важливою перевагою ОНП є її міжнародна привабливість. Програма користується попитом серед іноземних здобувачів, зокрема громадян Китайської Народної Республіки, які успішно проходять підготовку, захищають дисертації у СНАУ та надалі працевлаштовуються у наукових установах і компаніях аграрного сектору Китаю. Така

практика свідчить про міжнародне визнання якості підготовки докторів філософії в університеті та про ефективну інтеграцію ОНП у глобальний науково-освітній простір. Загалом реалізація ОНП «Агрономія» демонструє системну модель підготовки молодих дослідників, у якій освітній процес, наукові дослідження та міжнародна співпраця формують єдину екосистему розвитку наукового потенціалу аспірантів.

ВЗІРЦЕВІ ПРАКТИКИ ЗА КРИТЕРІЄМ

1. Інтеграція освітнього процесу з реальними науковими дослідженнями. Аспіранти системно залучаються до виконання міжнародних та госпдоговірних наукових проєктів, результати яких мають прикладне значення для аграрного виробництва та екологічної безпеки.

2. Розвинена дослідницька інфраструктура для виконання дисертаційних досліджень. Наявність лабораторій агрохімії, ґрунтознавства, фітопатології, лабораторії ПЛР-аналізу, Центру точного землеробства, Центру колективного користування обладнанням та навчально-наукового виробничого комплексу (дослідного поля) створює повноцінне середовище для експериментальної роботи аспірантів.

3. Активна інтеграція аспірантів у міжнародну наукову спільноту. Здобувачі беруть участь у міжнародних наукових конференціях, публікують результати досліджень у міжнародних журналах та працюють у межах спільних проєктів із закордонними університетами та науковими організаціями.

4. Успішна міжнародна підготовка докторів філософії. Освітньо-наукова програма є привабливою для іноземних здобувачів, зокрема громадян Китаю, які проходять підготовку в СНАУ, успішно захищають дисертації та реалізують професійну кар'єру у міжнародному науковому та аграрному середовищі.

5. Висока публікаційна активність аспірантів. Здобувачі програми мають публікації у виданнях, індексованих у Scopus та Web of Science, беруть участь у наукових конференціях і науково-практичних заходах, що сприяє формуванню їхньої наукової репутації та інтеграції у світовий науковий простір.

6. Поєднання наукових досліджень із практикою аграрного виробництва. Співпраця університету з міжнародними компаніями та аграрними підприємствами дозволяє впроваджувати результати досліджень у практику сучасного агровиробництва.